

A Földtudományi Sokféleség Nemzetközi Napja
Őrizni a múltat, fenntartani a jövőt
2024. október 11.

Tisztelt Vendégek!

Az UNESCO által szervezett és meghirdetett megemlékezések egyik jelentős napját ünnepelni és ezen elgondolkodni jöttünk ma össze. Földtudományi Sokféleség – geodiverzitás – Nemzetközi napján vagyunk itt együtt és az *Őrizni a múltat, fenntartani a jövőt* témán gondolkozhatunk.

A nemzetközi nap alkalmából az UNESCO főigazgató, Audrey Azoulay nyilatkozatában ezt olvassuk:

„A geodiverzitás az élettelen természet alapvető része. Ide értendők a sziklák, ásványok, talajok és tájak, valamint azok a folyamatok, amelyek ezeket az előbb felsoroltakat alkotják és alakítják. A geodiverzitás a biológiai sokféleség, biodiverzitás, partnere, mivel a világ minden ökoszisztémája a geodiverzitás valamilyen elemétől függ.”

Az UNESCO első főigazgatója, Julian Huxley a földtörténeti változások és a fejlődés leírásához három szintet határozott meg *Az UNESCO célja és filozófiája* című, általa csak pamphletnek nevezett, 1946-ban megjelent munkájában.

Az első szint a hatalmas kiterjedésű élettelen természet, melyben a változásokat a fizikai interakciók jellemzik. Ebben a világban a változások – emberi léptékkal nézve – felfoghatatlanul lassúak. – Ma hozzátehetjük: Ennek a világnak a mozgásban tartásáért felel a geodiverzitás.

Murray Gray 2004-ben megjelent *Geodiverzitás* c. könyvében drámaian jellemzi a geodiverzitás nélküli egyhangú világot:

„Képzelden el, ha lehet, egy nagyon egyöntetű bolygót, amely egyetlen ásványt tartalmazó kőzetből, például tiszta kvarcitból épül fel. Egy bolygó, amely egy tökéletes gömb, domborzati formák nélkül, ahol nincs olyan folyamat, hogy lemeztectonika. Bár van időjárás, ez mindenütt nagyon hasonló megszakítatlan felhőtakaróval, csendes esővel, szél nélkül, így a felszíni folyamatokat vagy a mállást illetően alig van eltérés. Következésképpen a talaj is nagyon egységes.Így a fizikai sokféleség és az élőhelyek változatossága hiányában a növények és állatok biológiai evolúciója is csak csekély mértékben mehetett végbe.”

Visszatérve Huxleyhoz: A következő szint, a biológia, melynek kiterjedése az előbbihez mérten nagyon kicsi, a Föld külső felületére korlátozódik. A biológiai szférának az élő anyagból nyert jellemzői a szaporodás (önreprodukció) és a változás, mutáció. – Ma már hozzátehetnénk, hogy a biológiai kiterjedés mértéke a biodiverzitás.

Napjainkig a geodiverzitás a biodiverzitás árnyékában szorongott. Nagyon fontos, hogy végre hangot lehetett adni annak, hogy a növények és állatok hatalmas változatosságához az alapot, a geodiverzitás adja. Az idén már harmadszorra megrendezett nemzetközi nap egyik feladata ennek az aránytalanságnak a csökkentése.

Újra csak visszatérve Huxleyhoz: A harmadik szint az emberi, a társadalmi szféra, amely – szemben a bioszféra sokszínűségével – egyetlen fajt, az embert jelent. Itt az egyedek megőrizték az előző szféra sajátosságait – a fajon belül szaporodás és változás, - de két, nagyszerű újabb a tulajdonságot „kaptak”, a beszédet és a fogalmi gondolkodást.

Huxley első szintjét tekinthetjük a teremtés szintjének, amely a kezdeti végtelenből talán a végső végtelenbe viszi mind a biológiai, mind a társadalmi szféra „lakóit”. Egy-egy tűzhányó kitörésén vagy földrengéseken túl, a bolygó – története hosszú szakaszán – szinte érintetlen lehetett. Bár – *Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.* – A vízcsepp kivájja a követ, nem erőszakkal, hanem gyakori eséssel.

A biológiai szféra megjelenése már okozhatott lassú változásokat az élettelen világban. De az embernek is sokat kellett „fejlődni” ahhoz, hogy az élettelen természet megváltoztatásának nekiessen. Gondolok itt a Jeges tengerbe ömlő orosz folyók folyásának megváltoztatására, a Davidov-tervre, gyönyörű Badacsony hegyünk egy jelentős részének bazaltkockaként történő elhordására, vagy a Béalpátfalvi Cementgyárat közel 100 évig „tápláló” Bélkő kibevezésére és lefejezésére.

A Földtudományi Sokféleség Nemzetközi Napja ezért minden évben lehetőséget nyújt arra, hogy kiemelve a bolygó hihetetlen gazdagságát, amely az ökoszisztémák és a társadalom létét szolgálja. Felhívhatja a figyelmet a geo-erőforrások és a geo-örökség (georesources and geoheritage) fenntartható kezelésének fontosságára.

Bolygónk múltjának megismerése, őrzése és ezzel fenntartása életbe vágóan fontos feladata mindannyiunknak. Ezen a területen nincs B-terv.

Réthelyi Miklós